

Frank Hoogeboom en Pieter Paul Bakker

Veiligheid in verbinding, hoe werkt het?

Samenwerking tussen onderwijs en veiligheidsketen

In deze korte handleiding vindt u randvoorwaarden en tips om de samenwerking tussen onderwijs en veiligheidsketen vorm te geven bij signalen en incidenten rond veiligheid. De brochure is vooral bedoeld voor het onderwijs maar ook goed bruikbaar voor politie en justitie.

Aan de slag: in de praktijk

Eerste signalen in en om de school

Verzuim, kelderende cijfers, de klas uit gestuurd worden, huiswerk niet in orde, spullen niet bij zich, zich ophouden op verboden plekken, kleine vernielingen, opvallend vaak bij kluisjes, vaak even de klas uit, klachten van docenten, klachten van leerlingen en (eigen) ouders, klachten van buiten school (omwonenden, politie, sportclubs, instellingen), regelmatig onbekende jongeren om de school, (toename van) middelengebruik.

Waar gaat het om?	Doen	Tips
Wat valt ons op?	Waakzaamheid in de school, sleepnet voor signalen	Duidelijke afspraken over signaleren en de communicatie daarover
Hoe erg is het?	Stel de aard en de zwaarte van de problemen vast, maak een inschatting van de risico's	Gebruik het fasekaartje en leg contact met politie/justitie. Betrek jeugdhulp (via veiligheids- en zorgcoördinator)
Het korte lijstje	Contactpersoon politie/school	Weten wie je moet hebben, werktijden en werkdagen
Houd contact	Signalen? Zorgen? Stel contact niet uit	Steeds bijgewerkte lijst met telefoonnummers
Heb ik meteen de goede te pakken?	Telefoonschema	Telefoontje van buiten? Eén keer doorverbinden
Ons kent ons	Ken je samenwerkingspartners: wie zijn ze, wat doen ze, wat doen we samen	Alfabetische lijst met uitgeschreven afkortingen
Oogje in het zeil in het gebouw	Surveillance door school. Politie loopt regelmatig binnen in uniform	Moet de gewoonste zaak van de wereld worden. Ouders informeren over regelmatig politiebezoek
Oogje in het zeil buiten het gebouw	Gevaarlijke plekken buiten het gezichtsveld rond school in kaart brengen	Altijd meenemen op surveillance route, door school en politie
Kloppen de afspraken nog?	Driemaandelijks overleg	Gaat altijd door, zonder continuïteit verwatert alles
Er gebeurt veel/verrassingen	Niet alles is te regelen of moet geregeld worden	Vertrouw op gezond verstand
Wij maken ons zorgen. U ook?	Ouders bij elke stap betrekken, gedeelde zorg	Gelijkwaardigheid voorop
Hebben we beleid en afspraken goed opgeschreven?	Recente versie schoolveiligheidsplan	Zorg dat het plan ook in de praktijk wordt gebracht
Bescherming persoonsgegevens	Privacy respecteren, maar... er kan meer dan je denkt. Integer én soepel hanteren	In veiligheidsplan afspraken rond privacy combineren met doelbinding
Ernstige gebeurtenissen: rollen en verantwoordelijkheden	Protocol en overleg voor crisis en omgang met de media	Na gebruik ervaringen verwerken
Cameratoezicht in en om school	Bewakingsapparatuur prima, maar niet zonder pedagogische visie en beleid	Alles in de gaten houden, maar zonder dialoog levert dat onveiligheid op
Wat moet er in het leerling-volgsysteem?	De feiten en de aanpak volgens schema	Geen uitgebreide, emotionele rapportage
Kan het ook nog goed komen?	Met toepassen van herstelrecht kan veel bereikt worden	Consulteer ECHO, expertisecentrum www.herstelrechtinhetonderwijs.nl
Tijdje zonder - heftige - incidenten	Reken je niet te rijk en accepteer niet dat de prioriteiten verlegd worden	Trek als eerste de conclusie: de zaak lijkt onder controle juist door vast te houden aan afgesproken routines
Ketenpartners	Signalen in een vroegtijdig stadium delen	Zoek structureel aansluiting bij Veiligheidshuis, check het gebruik van Verwijsindex risicojongeren (VIR)
Signalen dat de school onveilig aan het worden is	Nodig bureau Halt uit om te helpen bij herstel van veiligheid	Geef voorlichting op school en nodig de ouders daarbij uit
Huiselijk geweld en kindermishandeling, stoppen niet vanzelf	Nodig Veilig Thuis uit op school, onderhoud het contact	Bespreek vooral casuïstiek en de routes. Gebruik de meldcode

Met dit overzicht kunt u een inschatting maken van de aard, ernst en context van de signalen en een analyse maken van cruciale bedreigende en beschermende factoren.

Ernst van problematiek	Schoolproblemen	School + maatschappelijke problemen	Maatschappelijke problemen
Fase 1: Lichte problematiek			
Leerling valt op, is bekend vanwege meer dan één incident	pedagogisch/ didactisch ingrijpen	pedagogisch/ didactisch ingrijpen preventie jeugdhulp	pedagogisch ingrijpen preventie jeugdhulp
<p>Bedreigende factoren: soms te laat, soms spijbelen, licht de hand met schoolregels, ontwikkelt motivatie- en werkhoudingsproblemen, heeft met een aantal vakken meer dan gemiddeld moeite, minder hoge cijfers dan verwacht, wordt er wel eens uit gestuurd, is gesignaleerd op foute plekken, meeloper, lichte overtredingen.</p> <p>Beschermende factoren: schoolspullen wel in orde, boekt schoolresultaten, bevordering naar volgende klas, heeft vorm van vrijetijdsbesteding, steun en toezicht van ouders.</p> <p>Grens aan fase 1: overleg binnen de school, ouders zijn geïnformeerd. Overwegen van extra ondersteuning op school, overwegen van een coachingstraject, enkele gesprekken met schoolmaatschappelijk werk. Geen melding nodig in de Verwijsindex risicjongeren.</p>			
Fase 2: Problematiek neemt substantiële vorm aan			
Leerling en begeleiders ondervinden last van de incidenten. Incidenten zijn 'Halt waardig'	(ortho)pedagogisch/ (ortho)didactisch ingrijpen	(ortho)pedagogisch/ (ortho)didactisch ingrijpen van preventie naar interventie jeugdhulp/juridisch ingrijpen overwegen	(ortho)pedagogisch ingrijpen van preventie naar interventie jeugdhulp/juridisch ingrijpen overwegen
<p>Bedreigende factoren: onder meer vaak te laat komen, spijbelen, regelovertredingen op school, vaak motivatie- en werkhoudingsproblemen, leer-vorderingen komen in het gedrang, regelmatig uit de klas gestuurd, betrokken bij intimidatie, zit in een deviante groep, bekend met overtredingen, vernieling, evt. brandstichting, heeft inmiddels een Haltstraf gekregen, veel ruzie thuis.</p> <p>Beschermende factoren: komt nog wel op school, zou met hard werken bevordering kunnen redden, begint te verharderen, maar minimaal één docent komt er nog wel doorheen, heeft nog steeds vrijetijdsbesteding. Band met ouders dreigt verstoord te raken, maar er is nog contact en belangstelling voor elkaar.</p> <p>Grens aan fase 2: in de meeste gevallen volstaat intern overleg, wel intensief contact met ouders en wijkagent. Eventueel extern overleg voorbereiden (dossiers voor overleg en overdracht op orde hebben).</p>			
Fase 3: Ernstige, grensoverschrijdende incidenten die ingrijpen noodzakelijk maken			
Leerling, ouders en school zijn overvraagd	(ortho)pedagogisch/ (ortho) didactisch ingrijpen	(ortho) pedagogisch/ (ortho) didactisch ingrijpen interventie jeugdhulp/ juridisch ingrijpen	(ortho) pedagogisch ingrijpen jeugdhulp interventie jeugdhulp/ juridisch ingrijpen
<p>Bedreigende factoren: ernstige motivatie- en werkhoudingsproblemen, dreigt (definitief) uit te vallen of hangt op straat rond, fysiek/verbaal geweld, openlijke intimidatie, onvoldoende schoolresultaten, stelt de school voor een veiligheidsvraagstuk, foute vriendengroep, pleegt delicten binnen en/of buiten de school, onvoldoende gezagsverhouding met ouders, ouders verliezen grip. Betrokken bij bijvoorbeeld ernstig vuurwerkincident, wapenbezit (o.a. messen), extreem pestgedrag (ook op social media), (toenemende vorm van) radicalisering.</p> <p>Beschermende factoren: heeft nog steeds wel die ene persoon naar wie hij/zij luistert, zou in principe zonder al te veel stagnatie de schoolcarrière weer op kunnen pakken, zou kunnen profiteren van intensieve begeleiding in een bovenschoolse voorziening, ouders staan open voor ondersteuning of een gezinsvoogd heeft invloed.</p> <p>Grens aan fase 3: van basisondersteuning naar extra ondersteuning (zorgarrangement/verwijzing), ingrijpen, waarna gedwongen meewerken, juridische maatregelen.</p>			

Zaken op orde: randvoorwaarden

Welke taken, verantwoordelijkheden en mogelijkheden zijn er voor het onderwijs en de justitiële keten om (beginnende) criminaliteit bij jeugdigen te signaleren en aan te pakken? Onderstaande tabel helpt beide sectoren om elkaar beter te informeren over elkaars werkzaamheden en mogelijkheden. In de middelste kolom staat welke partij de verbinding kan realiseren, wie kan de samenwerking versterken. In de volgende tabel volgen we de procesgang van voorkomen en signaleren tot en met de aanpak van jeugdigen bij dreigende criminaliteit.

Preventie	Signalering	Risicotaxatie
Het onderwijs (PO-VO-MBO)		
<ul style="list-style-type: none"> • Veiligheidsbeleid op orde: veiligheidsplan (met protocollen bij incidenten en grensoverschrijdend gedrag; schoolregels en gedragscode; preventieve programma's) • Veiligheid checken: audit sociale veiligheid, registratiesystemen, periodieke monitor en evaluaties (neem het op in cyclisch kwaliteitsproces) • Goede structuur voor signaleren en aanpakken van ontwikkelings- en veiligheidsrisico's bij leerlingen, evenals risico's in de leefstijl (middelengebruik) • Ouders betrekken bij schoolloopbaan kind • Vaste contactpersonen (zoals zorgcoördinator/veiligheidscoördinator): goede afspraken met jeugdzorg, leerplicht en politie 	<ul style="list-style-type: none"> • Alle schoolmedewerkers zijn in staat risico's te signaleren en te delen, via zorgcoördinator/veiligheidscoördinator of in Multidisciplinair Overleg/MDO* • Ouders informeren en betrekken 	<ul style="list-style-type: none"> • Signalen rond veiligheid/zorg op school, thuis en in vrije tijd verbinden • Signalen worden i.o.m. de directeur of afdelingsleider of in het ondersteuningsteam beoordeeld. Daar wordt de aanpak bepaald, bijvoorbeeld: <ul style="list-style-type: none"> - contact met politie en/of justitiepartners - contact met lokale jeugdhulp/wijkteams - contact met Veilig Thuis
Verbinding		
<ul style="list-style-type: none"> • Gastlessen onderwijs, politie en HALT samen • Protocollen en afspraken: samen met HALT, politie. Leerplicht, GGD • Check: school neemt voortouw, betreft politie/buurtregisseur 	<ul style="list-style-type: none"> • Veilig Thuis consulteert en ondersteunt • School deelt signalen en zorgen met ouders samen met jeugdhulp, politie, leerplicht, Veilig Thuis 	<ul style="list-style-type: none"> • School checkt en communiceert met jeugdhulp, politie, leerplicht • Contacten lopen vaak via leerplicht-ambtenaar
Politie en justitiële keten		
<ul style="list-style-type: none"> • Preventieve aanpak in de wijk en in scholen • Gastlessen (Halt) in het onderwijs over: <ul style="list-style-type: none"> - consequenties criminaliteit - vormen van grensoverschrijdend gedrag • Vaste contactpersoon van politie voor onderwijs (jeugdzorg en leerplicht): zoals een wijkagent of buurtregisseur • Afspraken over taken school en politie en wijze van samenwerken 	<ul style="list-style-type: none"> • Opmaken zorgmelding richting Veilig Thuis als vrijwillige ondersteuning (vermoedelijk) niet toereikend is. Veilig Thuis en de Raad voor de Kinderbescherming onderzoeken gedwongen kader • Afspraken over delen van signalen tussen school, leerplichtambtenaar, politie en jeugdhulp 	<ul style="list-style-type: none"> • Bij voor school relevante zorg/signalen: contact met schoolcontactpersoon/deelname aan MDO* in het onderwijs (signalen op straat van feiten gepleegd op school, school als onderdeel signaal, signalen van feiten gepleegd op straat door leerlingen) • Raad voor de Kinderbescherming voert een risicotaxatie en screening uit bij jeugdigen en ouders na het insturen van een proces-verbaal schoolverzuim door de leerplichtambtenaar en/of proces-verbaal jeugdstrafzaak van de politie. Hierbij wordt altijd informatie aan de school gevraagd

* Binnenkomende signalen: beoordelen aan de hand van een kaartje met risicofactoren en de fasekaart. Liefst toetsen in een Multidisciplinair Overleg/MDO (Het doel van het MDO is de signalen en kennis van de school, de ouders (en leerling) en jeugdhulppartners bij elkaar te brengen om de ondersteuningsbehoeften van de leerling, de ouders én de leerkracht vast te stellen.

¹ Let op: sinds april 2014 is het adolescentenstrafrecht van kracht. Dit houdt onder meer in dat jongeren van 16 tot 23 jaar als minderjarige of als volwassene worden berecht. In de adviesfase vindt een weging plaats. Op basis daarvan wordt geadviseerd het jeugd- of volwassenenstrafrecht toe te passen. Dat kan vervolgens ook consequenties hebben voor de uitvoering van het toezicht.

Onderwijs en de justitiële keten samen voor kind en jongere

Het ministerie van Veiligheid en Justitie gaf onderwijs, politie en justitiële keten de opdracht zich te buigen over waar, hoe en wanneer de verbinding te leggen is tussen justitiële keten en onderwijs- (ondersteuning). Tijdig signaleren, zoeken naar verbinding en adequaat ingrijpen door beide partijen staan centraal. Hierbij is gelet op verschillende factoren van een signaal en de afstemming tussen beide partners. De flyer *Veiligheid in Verbinding* is een afgeleide van het rapport en gratis te downloaden op: www.nji.nl/nl/Publicaties/Veiligheid-in-verbinding

Interventie

Coördinatie / Monitoring

Het onderwijs (PO-VO-MBO)

- Check de protocollen bij incidenten en leef ze na
- Zorg voor goede opvang van slachtoffers van incidenten en benut getuigen
- Bied extra ondersteuning binnen de school
- Stel daders (en hun ouders) aansprakelijk voor schade
- Zo nodig crisisplaatsing in onderwijs-zorgarrangement
- Zo nodig schorsen/verwijderen. Vaak blijft men te lang waarschuwen, waarna 'opeens' de grens is bereikt. Beter is zo vroeg mogelijk en consequent in te grijpen, bijvoorbeeld duidelijk aankondigen: 'nog één keer en dan kom je in contact met justitie'. Voer dit dan ook uit
- Zo nodig melden bij politie/aangifte doen
- Zo nodig signalen rond zorg en overlast melden bij gemeente of rond veiligheid bij Veilig Thuis

- Evaluer en actualiseer:
 - Beleid, protocollen en maatregelen,
 - De aanpak/werkwijze (proces en inhoud)Gebruik hierbij incidentenregistraties en andere documenten/rapportages
- Maak afspraken over terugkoppeling door behandelaars/strafrechtinstanties

Verbinding

- Bij (afweging en uitvoering van) specialistische interventies contact en afstemming met gecertificeerde instelling voor jeugdreclassering
- In afstemming met gecertificeerde instelling voor jeugdreclassering

Politie en justitiële keten

- Veilig Thuis/jeugdhulp zet benodigde zorg in

Strafzaak: Afhankelijk van aard en ernst van het gepleegde feit, de persoon en de omstandigheden wordt afdoening bepaald, op basis van advies van de Raad voor de Kinderbescherming: (via vroeghulp en strafadvies is de Raad betrokken bij alle zaken die het OM vervolgt)

- Sepot (alleen mogelijk onder voorwaarden)
- Bij lichte feiten, meestal gepleegd door een *first offender*, volgt Haltafdoening. Ook vanuit Leerplichtwet is er 'Haltstraf schoolverzuim voor leerlingen tussen 12 – 18 jaar. Bij zwaardere feiten en laag recidive-risico afdoening door OM (geldboete, taakstraf). Mogelijk met voorwaarden. Bij zware feiten en hoog recidive-risico/multiproblematiek: afdoening door rechter. Bij opstellen van strafadvies en bepalen van aanpak in Veiligheidshuis betreft de Raad informatie uit het onderwijs
- Toezicht (jeugd)reclassering tijdens voorwaardelijke schorsing, voorlopige hechtenis of als onderdeel van de straf¹. Medewerker jeugdreclassering neemt contact op met de school
- Bij ontwikkelingsbedreiging van minderjarige (gebleken uit onderzoek Raad voor de Kinderbescherming naar jeugdstrafzaak), kan de Raad de kinderrechtter vragen om kindbeschermingsmaatregel als basis voor hulp in gedwongen kader

- Jeugdhulp geeft de politie en onderwijs terugkoppeling op de zorgmelding

Strafzaken:

- Casusregisseur Raad voor de Kinderbescherming volgt strafzaken van politie tot nazorg
- Casusregisseur Veiligheidshuis houdt vervolg op plan van aanpak in de gaten
- (Jeugd)reclassering rapporteert over verloop toezicht bij het Openbaar Ministerie
- Evalueren/bijstellen van de aanpak

Veiligheid in verbinding, hoe werkt het?

Samenwerking tussen onderwijs en veiligheidsketen

We zouden het graag willen, maar jongeren voelen zich niet altijd veilig. En zelf kunnen ze ook onveiligheid veroorzaken. Daarover komen signalen uit de thuis-situatie, de wijk en de school. Hoe hangen deze signalen samen en hoe worden ze gedeeld door onderwijs en politie en justitie? Op welk moment en hoe betrekken ze de ouders daarbij?

Deze flyer gaat over de samenwerking tussen school en politie en justitie. Samenwerken... ja, natuurlijk, maar gebeurt dat ook? Uit het NJI-rapport [Veiligheid in Verbinding](#) (2015), dat door experts is samengesteld, blijkt dat die samenwerking om allerlei redenen moeilijk van de grond komt. En waar het wel goed lukt, moet er van alles aan gedaan worden om de continuïteit erin te houden. Deze flyer biedt medewerkers uit het onderwijs en van politie en justitie handvatten en tips om de samenwerking te versterken en te borgen. Voor meer informatie en toelichting op deze flyer leest u het rapport [Veiligheid in Verbinding](#) (2015).

Voor een goede samenwerking moeten een aantal randvoorwaarden op orde zijn bij alle partners. Het kader *Randvoorwaarden* laat de verschillende stappen in het proces zien: preventie, signalering, risicotaxatie en interventie. Bij elke processtap staan de randvoorwaarden en acties, die de samenwerkingspartners altijd moeten zetten.

Vanuit praktijkvragen bieden we concrete acties en tips onder de kop *Aan de slag: in de praktijk*.

De wens is natuurlijk de signalen niet te veronachtzamen. Daarvoor is nodig dat school, politie en justitie snel in kunnen schatten wat de ernst van de signalen is en welke beschermende factoren daar tegenover staan. Dat is uitgewerkt in een fasekaartje. Vooral voor scholen is dat een hulpmiddel om snel een inschatting te maken van de risico's.

Colofon

© Nederlands Jeugdinstituut 2015

Samenstellers: Frank Hoogeboom en Pieter Paul Bakker

De inhoud van deze brochure is gebaseerd op het rapport *Veiligheid in verbinding. Onderwijs en de justitiële keten samen voor kind en jongere* (2015), resultaat van bijeenkomsten van het Kennis Praktijk Netwerk onderwijs/justitiële keten. Het KPN is ondersteund door het Nederlands Jeugdinstituut met subsidie van het ministerie van Veiligheid en Justitie.

Nederlands Jeugdinstituut

Catharijnesingel 47, 3501 DE Utrecht

T (030) 230 63 44

E info@nji.nl

www.nji.nl

Fotografie: Martine Hoving

Opmaak: Punt Grafisch Ontwerp, Utrecht

